

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ЯК ОДНОГО З КРЕАТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

УДК 378.147.091.33:811.111

DOI:

Інна Лобачук, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ЯК ОДНОГО З КРЕАТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

У статті визначено суть методу проектів в процесі викладання іноземної мови, його зміст та принципи. Доведено ефективність застосування даного методу в процесі навчання студентів іноземної мови.

Доведено, що використання проектного методу навчання допомагає створювати на заняттях іноземної мови творчу атмосферу, активний пізнавальний процес, у який залучається кожен учень. Обґрунтовано, що метод проектів належить до групи комунікативних методів, формуючи на занятті іноземної мови міжкультурну компетенцію, стимулює діяльну активність в учнів, викликає прагнення до активних дій, спілкування і висловлювання власних думок іноземною мовою.

Проаналізовано, що даний метод навчання маючи вплив на емоційну сферу підлітка дозволяє найбільш ефективно прищеплювати загальнолюдські цінності не як набір установок, а як внутрішнє переконання підлітка, його світогляд. Розкрито принципи проектного методу навчання для ефективного практичного застосування методу проектів в процесі навчання іноземної мови та відповідні умови для його реалізації.

Ключові слова: креативні методи навчання; метод проектів; сучасні підходи; іноземна мова; принципи навчання.

Літ. 9.

Inna Lobachuk, Ph.D. (Pedagogy),
Senior Lecturer of the Foreign Languages Teaching Methodology Department
Vinnytsya Mykhaylo Kotsyubynskiy State Pedagogical University

IMPLEMENTATION OF THE PROJECT METHOD AS ONE OF THE CREATIVE METHODS OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING FOR THE FORMATION OF THE STUDENTS' VALUE

The article defines the essence of the method of projects in the process of foreign languages teaching, its content and principles. Efficiency in its practical application in the process of foreign languages teaching of students has been proved.

It is proved that the use of the project method of teaching helps to create a creative atmosphere in a foreign language lesson, an active cognitive process in which every student is involved. It is substantiated that the project method belongs to the group of communicative methods, forming intercultural competence in foreign language classes, stimulates activity among students, arousing desire for active action, communication and expression of their own thoughts in a foreign language. During the project work, students come to understanding that the basis of linguistic and cultural space is based on a system of primarily spiritual, moral and human values, norms and rules, which unites people on certain grounds.

It is analyzed that this method of teaching, having influence on the emotional sphere of a teenager, allows to most effectively instill universal values not as a set of attitudes, but as an inner conviction of the teenagers, their worldview. This method is successful because in the course of its implementation, students learn to acquire information independently, gaining knowledge and experience of cognitive and educational activities, enriching their spiritual and value sphere. It is proved that the principles of the project method of training, namely: problemativeness, variability, cognitive, adaptability, personal factor, presence of interest to the educational process, help for effective practical application of the project method in the process of foreign languages teaching and creation of appropriate conditions for its realization.

Keywords: creative teaching methods; project method; modern approaches; foreign language; learning principles.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку системи освіти однієї з найбільш актуальних проблем, що вимагають нових шляхів вирішення, є необхідність якісного поліпшення знання англійської мови.

Успішне оволодіння іноземною мовою сьогодні – це необхідна передумова для отримання цікавої роботи в країні і за кордоном, зміцнення дружби з представниками різних країн, для продовження навчання в міжнародних закладів вищої освіти та

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ЯК ОДНОГО З КРЕАТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

професійного росту в обраній області спеціалізації. За для досягнення даних цілей необхідно розробляти і використовувати нові підходи та технології, націлені на підвищення мотивації навчальної діяльності школярів, а відповідно і рівня володіння мовою. І активні методи навчання відповідають цим вимогам, так як суть їх полягає в тому, щоб зацікавити учня, зробити його активним учасником освітнього процесу.

Застосування креативних методів навчання сьогодні стає педагогічною умовою ефективного формування загальнолюдських цінностей у підлітків у процесі вивчення іноземної мови. Висвітлення методологічних аспектів проблеми практичного використання цих сучасних методів у навчально-виховному процесі ВЗО є важливими і будуть розглядатися далі. Слід наголосити, що об'єднуючим началом усіх запропонованих методів є вільний розвиток особистості підлітка (інтелектуальний, творчий і духовний).

На нашу думку, одним з найбільш креативних методів навчання іноземної мови, який характеризується високою комунікативністю й активним включенням учнів у навчальну діяльність, вважається метод проектів.

Аналіз наукових досліджень. Результати наукових досліджень і педагогічний досвід сучасних педагогів та науковців дають змогу стверджувати, що використання креативних методів навчання має низку суттєвих переваг перед традиційними методами в контексті формування в учнів загальнолюдських цінностей (Е. Арванітопуло, Л. Байдурова, І. Зимня, І. Мудрицька, А. Муратов, Е. Полат, Т. Полилова, Т. Шапошникова та ін.). Ці переваги полягають у такому: по-перше, на занятті англійської мови вони найлегше вписуються в навчальний процес, не зачіпаючи змісту навчання, визначеного освітнім стандартом для базового рівня. Показово, що якщо мова йде про школи, гімназії, ліцеї, вищі заклади освіти, які передбачають поглиблений або профільно орієнтований зміст освіти, ці методичні технології гарно поєднуються з освітніми цілями, поставленими державним стандартом освіти перед навчально-виховним процесом на заняттях іноземної мови; по-друге, ці педагогічні методи навчання іноземної мови гуманістичні не лише за своєю філософською й психологічною суттю, але й у суто духовному, моральному аспекті, забезпечують не лише успішне оволодіння навчальним матеріалом мовою, що вивчається, усіма учнями, але й інтелектуальне й духовне формування, виховання й розвиток підлітків у процесі вивчення іноземної мови.

Мета статті. Розкрити суть методу проектів, як одного з креативних методів навчання, його ознаки та принципи для ефективного впровадження в процес викладання іноземної мови. Обґрунтувати доцільність використання проектного методу у навчанні студентів іноземної мови та довести його переваги з помірними іншими методами.

Виклад основного матеріалу. Креативні методи навчання іноземної мови – це методи, що характеризуються високою комунікативністю, сприяють самостійному й творчому оволодінню іноземною мовою, де кожен учень утягнений в активний творчий пізнавальний процес, у самостійний пошук нової інформації – “добування” знань, у результаті яких учень ставиться в ситуацію, коли він змушений проявляти ініціативу в усіх видах навчальної діяльності. У нашій роботі ми розглядали метод проектів як логічно завершальний етап катарсичної діяльності, що проводиться на практичних заняттях іноземної мови. Іншими словами, метод проектів є апогеєм катарсичної навчальної діяльності учнів, у процесі якої й відбувається формування в них загальнолюдських цінностей. Оскільки в основу методу проектів покладено ідею, яка становить суть поняття “проект”, він прагматично спрямований на результат, який досягається після розв’язання тієї чи іншої практично або теоретично значимої для підліткової аудиторії проблеми. Важливо, що результат, отримуваний у ході роботи над проектом, підліток може побачити, осмислити й використати в реальній практичній діяльності. Проект цінний тим, що в ході його виконання школярі вчать самостійно здобувати інформацію, отримуючи знання й досвід пізнавальної й навчальної діяльності, збагачуючи при цьому свою духовно-ціннісну сферу.

Підлітки, які вивчають іноземну мову, приходять до розуміння того, що в основі мовного й культурного простору лежить система передусім духовних, моральних і людських цінностей, норм і правил, яка об'єднує людей за певними ознаками. Для ефективного практичного використання методу проектів на заняттях іноземної мови ми керувались у своїй роботі основними принципами проектної роботи:

- **Проблемність.** Визначення й розв’язання актуальних проблем самими підлітками – це спонукальний мотив для інтелектуальної діяльності, яка, у свою чергу, є необхідною умовою навчального процесу.

- **Варіативність.** Варіативність визначається вільною, а отже, самокерованою формою побудови проекту, тобто підліткові надається

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ЯК ОДНОГО З КРЕАТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

повна самостійність під час роботи над проектом.

- Когнітивність. Когнітивний підхід у методиці навчання мовам передбачає не нав'язувати лінгвістичне знання, а допомогти йому народитись і розвивати його. Саме робота над проектом створює такі потреби, які стимулюють інтерес до навчання, перетворюючи процес вивчення мови на процес відкриття мови, процес дослідницький та експериментаторський.

- Наявність інтересу до навчального процесу. Як свідчить досвід, учні засвоюють набагато більший обсяг матеріалу, якщо процес навчання подобається їм.

- Особистісний чинник. У ході реалізації проекту учні отримують широкі можливості для того, щоб думати, говорити про себе, свої внутрішні відчуття, інтереси, життєві пріоритети й цінності, що, у свою чергу, активізує спілкування в групі.

- Адаптивність. Цей принцип відображає системну вимогу відповідності елементів системи зовнішнього й внутрішнього середовища самій системі. На практиці реалізація цього принципу полягає в тому, що перед учнями ставляться проблеми, які адаптовані до їхніх інтересів, а також до освітнього рівня, на якому перебуває учень [3, 14].

Дослідники виділяють специфічні переваги проектного методу: - цей метод характеризується високою комунікативністю й активним включенням учнів у навчальну діяльність; - кожен учень приймає особисту відповідальність за просування в навчанні; - робота над проектом поєднується зі створенням міцної мовної бази в учнів; - використання методу проектів дозволяє створити умови для розвитку особистості учня, оскільки він розвиває активне самостійне мислення й учить дитину не просто запам'ятовувати й відтворювати знання, а й уміти застосовувати їх на практиці; - процес роботи над проектом стимулює діяльну активність в учнів. Педагоги Л. Байдунова й Т. Шапошникова, ґрунтуючись на практичному досвіді застосування методів проектів, відзначають, що він дозволяє створювати на заняттях іноземної мови творчу атмосферу, активний пізнавальний процес, у який залучається кожен учень. У процесі оволодіння культурою виконання проектного завдання учні вчать творчо мислити [2, 20]. Ми виходимо з того, що метод проектів належить до групи комунікативних методів, отже, формуючи на уроках іноземної мови міжкультурну компетенцію, ми формуємо особистість підлітка, який має загальнопланетарне мислення, здатний розглядати себе не лише як представника своєї

рідної національної культури, але і як громадянина Світу, який гармонійно поєднує в собі національні духовні цінності й ціннісні пріоритети носіїв іноземної мови, яка ним вивчається, сприймає себе суб'єктом діалогу культур і усвідомлює свою роль і відповідальність у глобальних загальнолюдських процесах [4, 43]. Е. Арванітопуло відзначає, що одним із значень, у яких уживається термін "проект", є "особлива форма організації комунікативно-пізнавальної діяльності, як спосіб організації мовного й розмовного матеріалу. ...проект можна розглядати як систему комунікативних завдань, які становлять структуру діяльності учнів [1, 7]. Відзначається також, що "в процесі реалізації проекту відбувається реалізація комунікативно-пізнавальної діяльності учнів у вигляді проекту" [8, 115]. Як найважливішу для цілей дослідження особливість методів проектів слід навести відображену у визначенні проекту, даному І. Зимньою: "Проект – самостійно планована й реалізована учнями робота, у якій мовленнєве спілкування вплетене в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності" [3, 9]. Розробляючи й упроваджуючи метод проектів, ми виходимо з того, що саме вплив на емоційну сферу підлітка дозволяє найбільш ефективно прищеплювати загальнолюдські цінності не як набір установок, а як внутрішнє переконання підлітка, його світогляд. Пізнавальні процеси, які розгортаються в ході навчальної діяльності, майже завжди супроводжуються позитивними й негативними емоційними переживаннями, які виступають значимими детермінантами, що обумовлюють її успішність. Це пояснюється тим, що емоційні стани й почуття здатні справляти регулюючий і енергізуючий вплив і на процеси сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, і на особистісні прояви (інтереси, потреби, мотиви та ін.). У кожному пізнавальному процесі можна виділити емоційну складову [6, 67]. Слід відзначити, що, виділяючи в пізнавальному процесі цілі й спонукаючи до відповідних дій, емоції обумовлюють і динамічні характеристики пізнавальних процесів – темп пізнавальної діяльності, настроєність на той чи інший рівень активності. У процесі формування загальнолюдських цінностей методом проектів емоції виконують функції оцінки й спонукування, виражаючи оцінне, особистісне ставлення до тих або інших фактів, ситуацій, явищ, до самого себе, до навколишніх. Як показує наше дослідження, саме особистісно орієнтована концепція навчання якнайкраще знаходить своє втілення в методі проектів, коли вчитель не нав'язує вибір об'єктів вивчення та їхню інтерпретацію. Він визначає навчальну мету

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ЯК ОДНОГО З КРЕАТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

заняття, організовує, спрямовує, коригує в цьому контексті весь навчальний процес, урахувавши інтереси учня, рівень його знань і умінь. Функції вчителя – створення сприятливого клімату на уроці й поза ним, забезпечення необхідної мотивації в навчанні й поведінці. А взаєморозуміння, педагогічна підтримка й турбота передбачають єдність головних цілей учасників спільної діяльності, співробітництво й діалог учителя та учня. Професійний рівень і педагогічна майстерність учителя відповідно виявляються в умінні створювати умови для ціннісного саморозвитку учнів. Ми цілком згодні з академіком Л. Боголюбовим, який вважає, що перед суспільством і школою стоїть завдання повного розвитку особистості, а не всебічного, як це було раніше. Особистість підлітка дійсно унікальна, і те, що дається з легкістю одним, надто важко досягається іншими; отже, з точки зору схоластичного підходу до розвитку особистості правильніше говорити про повний розвиток особистості. Дуже точно розкриваються потенційні можливості, які містяться в застосуванні креативних методів, у словах відомого педагога Г. Песталоцці: “Мої учні будуть узнавати нове не від мене; вони відкриватимуть нове самі. Моє головне завдання – допомогти їм розкритися, розвинути власні ідеї” [7, 45]. Способом організації занять іноземної мови, тобто навчання й виховання може стати особистісна виховна ситуація – сукупність умов і обставин, що породжують особистісно значиме для учня ставлення до того, що він бачить, чує, робить. Це ситуація взаємодії педагога й вихованця. Вона стосується когнітивної, емоційної й когнітивної сфер особистості, звернена до її думок і почуттів, спонукає обирати, оцінювати, наділяти смислом, творчо перетворювати, приймати відповідальне рішення. Ситуація не є особистісною, якщо вчитель змушує учня робити щось примусово чи шляхом підказування. Таким чином, метод проектів базується саме на створенні ситуацій, які стосуються різних сфер особистості [9, 59]. Отже, важливою умовою формування ціннісних установок підлітка є особистісна ситуація. Задовольняти свої потреби в нових знаннях учень зможе ефективно лише тоді, коли якийсь об’єкт чи предмет становитимуть особистісно значиму для нього галузь знання. Зацікавити його можна не лише конкретним предметом вивчення, але більшою мірою – процесом отримання знання. Захопленість самим процесом зумовлена невтраченим прагненням і бажанням учня до самоствердження, самореалізації своєї особистості, завдяки діяльності й творенню. Ця

особливість і відрізняє урок традиційний від заснованого на методі проектів, коли учень до істини доходить самостійно, роблячи для себе відкриття. На занятті вчитель не розкриває всю повноту інформації, а лише організовує пізнавальну діяльність підлітків і розвиває їхній інтерес, стимулюючи й активізуючи хід уроку цікавим змістом, створюючи ситуації творчого пошуку. Саме такі ситуації належать до особистісних, саме вони найбільшою мірою втілюються на заняттях, заснованих на проектній методиці. Заняття іноземної мови, побудовані на проектній методиці в рамках катарсичної навчальної діяльності, надають широкі можливості для створення особистісних ситуацій, які підвищують пізнавальний інтерес, розширюють кругозір підлітків, допомагають їм осмислити закономірності й основні тенденції розвитку сучасного суперечливого, цілісного, взаємозалежного світу та усвідомити необхідність гуманізації людських взаємин.

Висновки. Таким чином, ситуація на заняттях англійської мови, зорієнтована на формування в підлітка загальнолюдських цінностей, має відповідати таким умовам:

- Для учня важлива не сама граматична чи лексична структура, а те, чим вона заповнена. Зміст навчання має зацікавити студентів і відповідати їхнім пізнавальним і комунікативним потребам.

- Заняття повинне розглядатися не як традиційне, а як організація спільної справи вчителя й учнів. Необхідно створювати умови, у яких “продукуються” позитивні емоції. Емоційна насиченість навчального матеріалу з іноземної мови надає учневі можливість спільного з педагогом-наставником переживання гуманістичних цінностей.

- У процесі засвоєння іноземної (англійської) мови відбувається інтерналізація, внутрішнє засвоєння суспільно-значущих цінностей. Процес інтерналізації цінностей включає, насамперед, інформацію про ціннісний об’єкт, у ході здобуття якої здійснюється його співвіднесення з потребами, інтересами особистості та виявлення його суб’єктивної цінності. Оцінка й усвідомлення цінності ще не означає прийняття її як особистісної, власної, оскільки важливу роль тут відіграє вплив об’єкта на емоційну сферу особистості, тобто переживання цінності, яка цілком усвідомлюється й виявляє себе в ситуації вибору [5, 22].

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку полягають, по-перше, у тому, що необхідна подальша розробка системи креативних завдань у тандемі з методом проектів,

**ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ЯК ОДНОГО З КРЕАТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ**

що ефективно сприятимуть формуванню загальнолюдських цінностей у підлітків на заняттях іноземної мови; по-друге, необхідне подальше з'ясування педагогічного впливу креативних методів на формування ціннісної сфери підлітків, що є відображенням однієї з головних тенденцій сучасного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варзацька Л., Кратасюк Л. Інтерактивні технології в системі особистісно-зорієнтованої освіти. *Дивослово*. 2006. № 4. С. 7–25.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти.
3. Егоров О. Профильное образование: проблемы и перспективы. *Народное образование*. 2006. № 5. С. 7 – 36.
4. Карп'юк, О.Д. Основні принципи комунікативного орієнтованого навчання. *Англійська мова та література*. 2006. №1. с.68.
5. Косенко, О.І. Упровадження стратегій критичного мислення для розвитку навичок аудіювання та створення ситуації успіху на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*. 2009. №5. с.2–22.
6. Куриш С. Застосування інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов. *Журнал “Іноземні мови в сучасній школі”*. 2012. №1. С. 46–67.
7. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 2002. 328 с.
8. Огієвич О. Дидактична гра – шлях до підвищення якості навчання і виховання учнів. Анотація досвіду. *Нова педагогічна думка*. 2005. №1. С. 83.
9. Пилипенко В., Коваленко О. Особистісно орієнтовані технології у школі. Харків, 2007. 160 с.

REFERENCES

1. Varzatska, L. & Kratasiuk, L. (2006).

Interaktyvni tekhnologii v systemi osobystisno-zorientovanoi osvity [Interactive technologies in the system of personality-oriented education]. *Dyvoslovo*. No. 4. pp. 7–25. [in Ukrainian].

2. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi serednyoi osvity [State standard of basic and secondary education]. [in Ukrainian].

3. Ehorov, O. (2006). Profilnoe obrazovanie: problemy i perspektivy [Profile education: Problems and perspectives]. *Public education*. No. 5. pp. 7 – 36. [in Russian].

4. Karpyuk, O.D. (2006). Osnovni prynzypy komunikatyvnoho orientovanoho navchannya [Basic Principles of communicational and oriented training]. *English language and literature*. No.1. p.68 [in Ukrainian].

5. Kosenko, O.I. (2009). Uprovadzhennia stratehii krytychnoho myslennia dlia rozvytku navychok audiuvannia ta stvorennia situazii uspikhu na urokakh anhliyskoi movy [Implementation of critical thinking strategies for developing listening skills and creating success situations in english lessons]. *English language and literature*. No.5. pp.2–22. [in Ukrainian].

6. Kurysh, S. (2012). Zastosuvannia informaziinyh tekhnolohii u prozesi vyvchennia inzemnyh mov [Application of informational technologies in the process of english language learning]. *Journal “English language in modern school”*. No.1. pp. 46–67. [in Ukrainian].

7. Nikolaeva, S.Y. (2002). Metodyka vykladannia inozemnyh mov u serednih navchalnyh zakladah [Methods of foreign languages teaching in secondary schools]. Kyiv, 328 p.[in Ukrainian].

8. Ohievich, O. (2002). Dydaktychna hra – shliakh do pidvyshchennia yakosti navchannia i vyhovannia uchniv [Didactic game – a way to improve the quality of education and children’s training]. *New pedagogical thought*. No.1. p. 83. [in Ukrainian].

9. Pylypenko, V. (2007). *Osobystisno orientovani tekhnolohii u shkoli* [Personally oriented technologies at school]. Kharkiv, 160 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

“Мистецтво навчання є мистецтво пробуджувати в юних душах допитливість і потім задовольняти її”.

*Анатоль Франс
французький прозаїк, літературний критик*

“Ніколи не соромся запитувати про те, чого не знаєш”.

Арабське прислів'я

